

Ὁ κύριος Ῥωμαῖος ἠρεύνησε μικρὸν ἱερὸν τοῦ Ἀπόλλωνος Τυρίτα ἀνακαλυφθὲν ἐν Κυνουρίᾳ παρὰ τὸ χωρίον Μέλανα, εὔρε δὲ λείψανα δωρικοῦ ναοῦ τοῦ 6^{ου} αἰῶνος, εἰς τὴν θέσιν τοῦ ὁποίου κατὰ τὸν 4^{ον} αἰῶνα ἐκτίσθη βωμὸς τετράγωνος. Ἐκ τῶν εὐρημάτων τὰ σημαντικώτατα εἶναι χαλκῇ φιάλῃ φέρουσα ἀναθηματικὴν ἐπιγραφὴν, ἱππάριον χαλκοῦν χρησιμεῦον ὡς ἀγγεῖον, καλλίστης αὐστηρᾶς τέχνης τοῦ 5^{ου} αἰῶνος, καὶ τὸ ἀνώτερον μέρος χαλκῆς Σειρήνος τῆς αὐτῆς τέχνης καὶ ἐποχῆς.

Ὁ κ. Οἰκονόμος ἐργασθεὶς ἐν θέσει Παλαιοκάτουνα παρὰ τὸ πεδίον τῆς Δημητσάνης ἀπεκάλυψεν ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς ἐκεῖ σωζομένης ἀρχαίας ἀκροπόλεως πολλὰ κτίσματα ἐλληνικῶν καὶ ῥωμαϊκῶν χρόνων. Ἐντὸς ἐνὸς ἐξ αὐτῶν ἰδιορρύθμου ἀπὸ ἀρχιτεκτονικῆς ἀπόψεως καὶ ἀξίου πολλῆς προσοχῆς, εὐρέθησαν δύο ψηφίσματα ἐγκεχαραγμένα ἐπὶ χαλκῶν ἐλασμάτων, ἐξ ὧν ἐγνώσθη, ὅτι τὸ μὲν οἰκοδόμημα ἦτο τὸ «ἱερὸν τοῦ Μεγάλου θεοῦ» — ἦτοι τοῦ Διὸς κατὰ πᾶσαν πιθανότητα — ἡ δὲ πόλις ἦτο ἡ Θισία. Πρὸ τοῦ ἱεροῦ ἀνεκαλύφθη ὠραῖον ἄρτιον χαλκοῦν ἀγαλμάτιον μακεδονικῶν χρόνων εἰκονίζον ἄνδρα φοροῦντα κράνος, γυμνὸν δὲ κατὰ τὰ ἄλλα.

Ὁ δὲ κ. Κυπαρίσσης ἐνήργησεν δύο ἐρεῦνας, τὴν μὲν ἐν Κυπαρισσίᾳ, τὴν δὲ ἄλλην ἐν Πάτραις. Ἐν Κυπαρισσίᾳ ἔσκαψεν εἰς διαφόρους θέσεις μετὰξὺ τοῦ φρουρίου τῆς πόλεως καὶ τῆς θαλάσσης καὶ ἐβεβαίωσε τὴν ὑπαρξίν πολλῶν πωρίνων τοίχων, ὧν ἓνα παρηκολούθησεν ἐπὶ ἐκτάσεως 40 μέτρων, εὔρε δὲ καὶ ἐξ ῥαβδωτοῦς μονολίθους κίονας ὕψους 2 μέτρων. Ἐπειδὴ ὅμως τὰ κτήματα, ἐν οἷς σώζονται τὰ λείψανα ταῦτα, εἶναι ἰδιωτικὰ καὶ πρὸς ἀπαλλοτριώσιν αὐτῶν ἡ ἀποζημίωσιν τῶν φυτειῶν θὰ ἀπηγοῦντο δαπάναι ὑπερβαίνουσαι τὰς δυνάμεις τῆς Ἑταιρείας, δὲν ἠδυνήθη ν' ἀνασκάψῃ συστημα-

ΕΡΕΥΝΑΙ ΕΝ ΚΥΝΟΥΡΙΑ

Κατὰ τὸν παρελθόντα Σεπτέμβριον δαπάναις τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας ἐνήργησα ἐν Κυνουρίᾳ τὴν ἀνασκαφὴν ἀρχαίου ἱεροῦ, μεταξὺ τῶν χωρίων Μελάνων καὶ Τυροῦ εὕρισκομένου, ὃ ὥρας Β τοῦ Λεωνιδίου. Ἡ ἀνασκαφὴ ἐκτὸς ἱκανῶν εὐρημάτων ἐβεβαίωσεν, ὅτι τὸ ἱερὸν ἀνῆκεν εἰς τὸν Ἀπόλλωνα, ὅστις εἶχε καὶ τὴν ἐπίκλησιν τοῦ *Τυρίου*. Ἡ δὲ οὕτω ὀνομάζουσα τὸν θεὸν ἀρχαία ἐπιγραφὴ παρεῖχε τὸ ἀπροσδόκητον κέρδος, ὅτι τὸ ὄνομα τοῦ ἐγγύς Τσακωνικοῦ χωρίου τοῦ *Τυροῦ* εἶναι ἀρχαῖον καὶ ὅτι τὸ γειτονικὸν τεῖχος ἀνῆκεν εἰς ὁμώνυμον ἀρχαίαν πόλιν.

Τὴν τοπογραφικὴν ταύτην ἐπιτυχίαν ἐν τῇ Κυνουρίᾳ, χώρα κατὰ τὸ πλεῖστον ἀνεξερευνήτω, ἠκολούθησαν εὐτυχῶς καὶ ἄλλαι. Διαμείνας ἐπὶ ἐβδομάδα ἐν Λεωνιδίῳ χάριν τῆς προσωρινῆς τοποθετησεως τῶν εὐρημάτων ἐν τῷ ἐκεῖ Ἑλληνικῷ Σχολείῳ καὶ τῆς καταγραφῆς αὐτῶν, ἔσχον τὴν εὐκαιρίαν νὰ συμπληρώσω τὰς εἰδήσεις, ἃς συνέλεξα περιηγηθεὶς τὴν Κυνουρίαν κατὰ τὸ 1906, καὶ οὕτω νὰ διδαχθῶ περὶ τῆς ἀκριβοῦς θέσεως δύο ἄλλων ἀρχαίων πόλεων, τῆς Πολίχνας καὶ τῆς Γλυππίας. Ἐκτὸς τούτων καὶ περὶ τῶν Πρασιῶν, ὧν ἡ θέσις πρὸ πολλοῦ εἶναι γνωστὴ, ὅλ' προστεθῶσι κατωτέρω καὶ ἄλλαι νεώτεραι εἰδήσεις.

Ἱερὸν Ἀπόλλωνος Τυρίτου.

Βορείως τῶν Μελάνων καὶ εἰς ἀπόστασιν $\frac{3}{4}$ ἐκτείνεται μικρὰ κοιλάς, ἔνθα οἱ ἀμπελῶνες τοῦ χωρίου, ὀνομαζομένη Σερνιάλι. Μετὰ πορείαν ἀνηφορικὴν 10' πρὸς ἀνατολὰς ἀναβαίνει τις εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ Ἀγίου Ἡλίας τοῦ Μελανιώζικου. Θαυμασία εἶναι ἡ ἐντεῦθεν θέα. Ἡ κορυφὴ παρουσιάζει ἐλαχίστην ἐπίπεδον ἑκτασιν, πρὸς ΒΑ, Α καὶ ΝΑ δὲ ὁ λόφος καταπίπτει ἀποτόμως πρὸς τὴν θάλασσαν, ὑπὲρ ἣν ὑψοῦται περὶ τὰ 800 μέρτα. Οὕτω οὐδὲν ἐμποδίζει τὸ βλέμμα νὰ ἐκτείνηται μέχρι τῆς νησίδος Παρὰ πόλας πρὸς Ν, τῆς ἀπέναντι τοῦ Μαλέα, καὶ ὑπὲρ πάντα τὸν κάτωθι Ἀργολικὸν κόλπον, τὴν Ἀργολίδα καὶ τὰ περὶ ὅρη μέχρι τῶν ἡγεμονικῶν κορυφῶν τῆς Κυλλήνης πρὸς Β. Ἐγγύς, ὑπὸ τοὺς βορείους πρόποδας τοῦ αὐτοῦ βουνοῦ διακρίνει τις μικρὰν ῥάχιν εἰσβάλλουσαν εἰς τὴν θάλασσαν, γινώριμον καὶ μακρόθεν διὰ τοὺς ἐπὶ τῆς ἄκρας ὁ ἀνεμομύλους. Τὸ ὑψηλότερον μέρος τῆς μικρᾶς χερσονήσου περιβάλλεται δι' ἀρχαίου τείχους. Μικρὸν πέραν ὑπεράνω ὠραίου κλυκλοτεροῦς ὁρμου ἐκτείνεται διαιρούμενον εἰς συνοικίας τὸ χωρίον, ὅπερ κατὰ μὲν τὴν κοινὴν παράδοσιν ὀνομάζεται ὁ Τυρός, ὑπὸ δὲ τῶν Τσακῶνων ὁ Ντερέ.

Τὸ ἐρευνηθὲν ἱερὸν εἶχεν ἰδρυθῆ ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ Ἀγ. Ἡλίας. Εἶναι δὲ ἡ πρώτη περὶ αὐτοῦ εἰδήσις, ἃν καὶ λίαν σκοτεινὴ, ἀρκοῦντως παλαιά. Διότι πρὸ 35-40 ἐτῶν χωρικὸς ἐκ Μελάνων ὀνόματι Καμπίσης σκάπτων τὸ ἐπὶ τῆς κορυφῆς κτῆμα τοῦ ἀνεῦρε χαλκὴν λαβὴν ἀγγείου μετ' ἐπιγραφῆς, ἣν ἐπώλησεν ἐν Λεωνιδίῳ εἰς ἄγνωστον ἀλλοδαπὸν. Οὕτω ἡ ἐνεπίγραφος λαβὴ εἰσῆχθη εἰς τὸ ἐν Βερολίῳ Μουσεῖον καὶ ἐξεδόθη ἐν IGA, 59 (: Μεν[ο]τιο[ς]

ἀνέθηκε τῷ Πυθαίῃ) μετὰ πολλῶν ἀνακριθειῶν ὡς πρὸς τὸν τόπον τῆς εὐρέσεως (... in vico Serjatio, qui inter Leonidium et Melavam est situs). Τὸν ἀληθῆ τόπον ἠδυνήθη νὰ βεβαιώσω κατ' Αὐγουστον τοῦ 1906, ὅτε ἐπισκεφθεὶς τὴν κορυφὴν τοῦ Ἀγ. Ἡλίας παρετήρησα, ὅτι τὴν βᾶσιν τοῦ ἐρειπωθέντος ἐκκλησιδίου ἀπετέλουν ἀρχαῖοι λίθοι καὶ ὅτι καὶ ἄλλοι ἦσαν περίξ διεσχορπισμένοι, εἰς τὰ Μέλανα δὲ μεταβάς ἔμαθον, ὅτι αὐτόθεν ὁ Καμπύσης εἶχεν εὑρεῖ τὸ κατόπιν ἐν Λεωνιδίῳ πωληθὲν ἀρχαῖον. Ἐκτοτε ἐφάνη μοι πιθανόν, ὅτι ὁ ἀρχαῖος κύριος τῆς κορυφῆς τοῦ Ἀγ. Ἡλίας ἦτο ὁ Ἀπόλλων. Ἡ ἐπὶ κλήσις ἄλλως τοῦ Πυθαέως ὑπῆρξε μεγάλως διαδεδομένη ἐν ταῖς γειτονικαῖς χώραις, τῇ Ἀργολίδι καὶ Λακωνικῇ.

Ἡ εἰκασία αὕτη ἐπεβεβαιώθη διὰ δευτέρου ἐπιγραφικοῦ εὐρήματος, γενομένου πρὸ τῆς ἐμῆς ἀνασκαφῆς. Οἱ Μελανιῶται δηλ. ἐπιθυμοῦντες νὰ ιδρύσωσι νέαν καὶ εὐμεγέθη ἐκκλησίαν ἐπεχείρησαν κατὰ τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1910 νὰ ἰσοπεδώσωσι τὸν χώρον, ἐκεῖ δὲ σκάπτοντες συνέλεξαν κατὰ τὴν β' ἡμέραν τῆς ἐργασίας πολυάριθμα ἀρχαῖα, αἰχμάς, σιδηρᾶς δοράτων, ἀγγεῖα καὶ δύο χρυκεῖς ἀγαλμάτια, ἐξ ὧν τὸ μὲν παρίστα τὸν Ἡρακλέα, τὸ δ' ἕτερον ταῦρον μετ' ἐπιγραφῆς καλούσης τὸν Ἀπόλλωνα. Εὐτυχῶς οἱ χωρικοὶ πεισθέντες εἰς τὰς συστάσεις τοῦ μεταξὺ αὐτῶν προέχοντος κ. Μ. Λυσικάτου ἔπαυσαν τὴν περαιτέρω ἐργασίαν καὶ ἀνήγγειλαν τὴν εἰδησιν εἰς τὰς ἐν Λεωνιδίῳ ἀρχὰς ἀποστείλαντες ἅμα καὶ τὰ εὐρήματα. Τούτου ἕνεκα τὸ ἀρχαῖον ἔδαφος παρέμεινε ἄθικτον μέχρι τοῦ παρελθόντος Σεπτεμβρίου, ἂν καὶ οἱ Μελανιῶται ἠπείγοντο μεγάλως νὰ οἰκοδομήσωσι τὴν ἐκκλησίαν των.

Κατὰ τὴν ἐπακολουθήσαν ἀνασκαφὴν προσετέθησαν τρεῖς ἄλλαι ἐπιγραφαί, προερχόμεναι πᾶσαι ἐκ χρόνων ἀρχαίων καὶ ὀνομάζονται τὸν αὐτὸν θεόν. Μετὰ ταῦτα οὐδεὶς

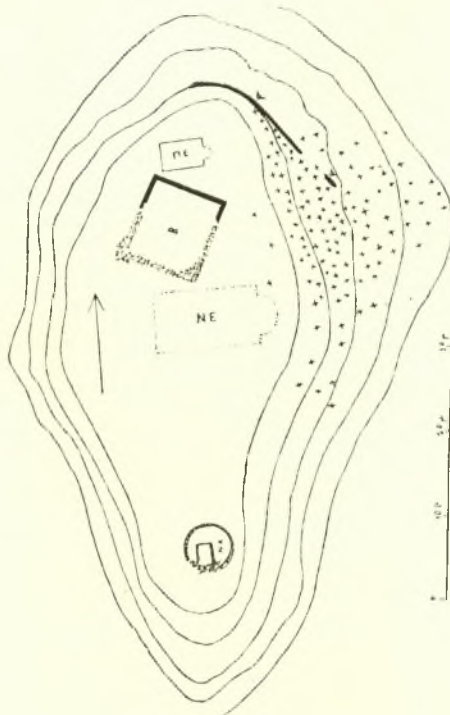
δύναται νὰ στηριχθῇ δισταγμὸς περὶ τοῦ κυρίου τοῦ ἱεροῦ. Ἀλλὰ καὶ ὅποτον ὑπῆρξε τὸ ἱερὸν κατὰ τὰς διαφόρους ἐποχάς, ἱκανὰ διδασκόμεθα ἐκ τῶν βεβαίως οὐχὶ ἀφθόνων καὶ μεγάλων ἀλλ' ἐνδεικτικῶν εὐρημάτων.

Δύο χρονικαὶ περίοδοι ὡς πρὸς τὴν κατασκευὴν διεκρίθησαν. Ἐχομεν δηλ. ἀφ' ἑνὸς μὲν λείψανα διαφόρων ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν μικροῦ ναοῦ, ἐγερθέντος τοῦλάχιστον κατὰ τὸν 6^{ον} π. Χ. αἰῶνα, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὰ ἀρκούντως σωζόμενα θεμέλια τετραγώνου κτιρίου μετὰ πολλῶν διασπαρμένων λίθων καὶ τὰ ἔχνη πολυγωνικοῦ ἀναλημματικοῦ τοίχου, κτισμάτων τοῦ 4^{ου} π. Χ. αἰῶνος. Τὸ παρατιθέμενον σχέδιον εἶναι ἀρκετὸν διὰ τὴν κατανόησιν τῶν ἐκτιθεμένων καὶ τῆς γενομένης ἐργασίας (εἰκ. 1).

Ἡ ἀνασκαφὴ πρὸ πάντων ἐνηργήθη κατὰ τὸ ΒΑ μέρος, ὅπου οἱ δηλωτικοὶ τῶν εὐρημάτων σταυροί. Πανταχοῦ ἀλλαγῇ εὑρομεν ἀμέσως ἢ μετὰ τινα ἑκατοστὰ τὸν φυσικὸν βράχον. Μόνον κατὰ τὴν ΝΑ κλιτὺν δὲν ἀνεσκάφη ἐντελῶς ἱκανὴ ἔκτασις παρέχουσα κεραμικὰ συντρίμματα, διότι ὑπέθεσα, ὅτι ἀμέσως ὑπεράνω ἀδύνατον ἦτο νὰ ὑπῆρχεν ὁ ναός, ἔνεκα τῆς ἀπουσίας παντὸς ἔχνου θεμελιώσεως ἢ τῆς πρὸς τοῦτο ἀναγκαίας ἰσοπεδώσεως τοῦ βράχου.

Ἡ ἐπίπεδος ἐπιφάνεια τῆς κορυφῆς διαπλατύνεται, ὡς φαίνεται ἐν τῷ σχεδίῳ, κατὰ τὸ μέσον καὶ τὸ βόρειον ἄκρον. Ἡ διαπλατύνσις δὲ αὕτη ἐγένετο τεχνητῶς ὑπὸ τῶν ἀρχαίων κατὰ τὸ Α καὶ Β μέρος. Διότι ἀρχικῶς ἀπὸ τοῦ σημείου, ὅπου ἡ ΒΑ γωνία τοῦ τετραγώνου κτιρίου, ὁ φυσικὸς βράχος κατέπιπτε πρὸς ἀνατολὰς καὶ ἡ ἐλάχιστον χῶμα ἔχουσα ἐπιφάνεια παρουσίαζε διὰ τὸ εὐθρυπτον τοῦ λίθου βαθείας ῥωγμάς. Ἐντὸς τῶν ῥωγμῶν τούτων εὐρέθη λεπτὸν στρώμα ἐκ γῆς μελαίνης, ὧστων καὶ τεμαχίων ἀγγείων ἐκ τῶν μεταξὺ τῶν γεωμετρικῶν καὶ τῶν ἀνατο-

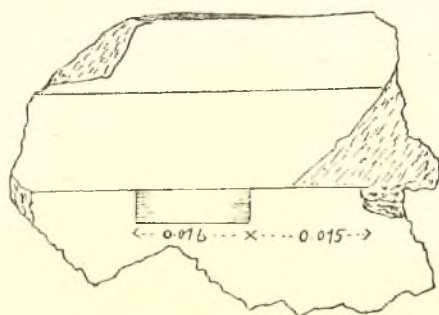
λιζόντων, ὅπερ εἶναι τὸ παλαιότατον ἐν τῷ ἱερῷ παρατηρηθὲν στρῶμα. Ἄλλ' ἐν χρόνοις νεωτέροις αἱ ῥωγαὶ καὶ τὰ μετὰ τῶν λίθων χάσματα ἐπληρώθησαν ὑπ' ἀνθρώπων διὰ κοινῶν κυανοφαίων λίθων, οἷοι φαίνονται ἐν τοῖς πέριξ καὶ σήμερον, καλούμενοι *γεράνιες πέτρες*, καὶ οὕτω

Εἰκ. 1.

ὁ χώρος ἰσοπεδώθη μέχρι τῆς γραμμῆς, ὅθεν ἄρχονται οἱ πολλοὶ σταυροί. Βραδύτερον ἢ πλήρως τῶν διὰ λίθων ἐπέξετάθη μέχρι τῶν θεμελίων τοῦ πολυγωνικοῦ τοίχου, ὅστις βεβαίως ἐξετείνετο πρὸς Ν καὶ Β καὶ ἐχρησίμευεν ὡς ἀνάλημμα. Μεταξὺ τῶν λίθων τῆς δευτέρας ταύτης ἰσοπεδώσεως εὐρέθησαν πολυάριθμα συντρίμματα κεράμων

καὶ ἀγγείων καὶ τὰ πλεῖστα ἐκ τῶν ἀναθημάτων, ἐξ ὧν οὐδὲν καταβαίνει ἐκ τῶν δυναμένων νὰ χρονολογηθῶσι κάτω τοῦ 5^{ου} π. Χ. αἰῶνος. Διὰ ταῦτα εἶναι πιθανώτατον, ὅτι ἡ νεωτέρα ἐπέκτασις τοῦ χώρου καὶ ὁ συνανήκων ἀναλημματικὸς τοῖχος ἐγένοντο χάριν τοῦ τετραγώνου κτιρίου, ὅπερ, ὡς θὰ ἴδωμεν, ἦτο βωμός καὶ, ὡς προεδηλώθη, ἀνήκει χρονικῶς εἰς τὸν 4^{ον} αἰῶνα. Ἡ δὲ ἄνευ ἀρχαίων συντριμμάτων ἰσοπέδωσις εἶναι βεβαίως πολλῶ πα-

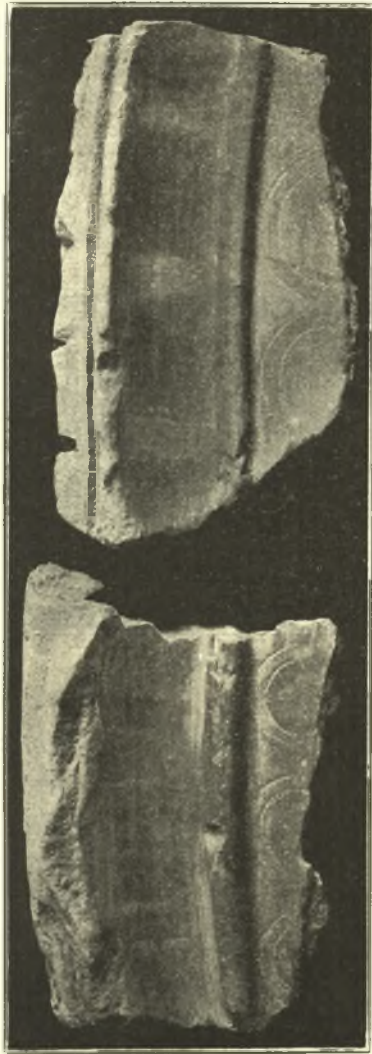

Εἰκ. 2.

λαιότερα καὶ πιθανῶς ἐξετελέσθη πρὸ τῆς οἰκοδομήσεως τοῦ ναοῦ ἢ χάριν αὐτοῦ.

Ἡ θέσις τοῦ μικροῦ ναοῦ δὲν κατεδείχθη ἐπαρκῶς. Εἰχον ἄλλοτε τὴν γνώμην, ὅτι ὁ ναὸς ὑψοῦτο, ὅπου βραδύτερον ἰδρῦθη ὁ τετράγωνος βωμός, διὰ τὴν μνημονευθεῖσαν παλαιότεραν ἰσοπέδωσιν καὶ διὰ τὸν λόγον, ὅτι τὸ μέγιστον πλῆθος τῶν εὐρημάτων ἐνταῦθα, ἔμπροσθεν δηλ. τῆς ὑποτιθεμένης Α πλευρᾶς τοῦ ναοῦ, ἦλθεν εἰς φῶς. Ἀλλ' ὁ Καθηγητὴς Dörpfeld ἀντέκρουσε τὴν εἰκασίαν, διότι νομίζει ἐντελῶς ἀπίθανον τὴν ἀντικατάστασιν ναοῦ διὰ βωμοῦ. Ἴσως λοιπὸν ὁ ναὸς ἦτο ἰδρυμένος ἐν ᾧ περὶ τοῦ τόπου οἱ Μελανιῶται προτίθενται νὰ κτίσωσι τὴν νέαν ἐκκλησίαν τοῦ Ἀγ. Ἡλίας.

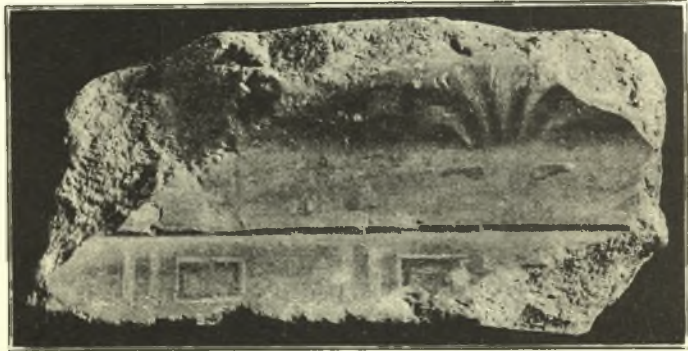
Μικρά καὶ εὐάριθμα εἶναι τὰ ἐκ τοῦ ἀρχαίου ναοῦ
συντρίμματα· δύο τεμάχια μαρμαρίνου κιονοκράνου, μι-

Εἰκ. 3.

κρὸν θραῦσμα ἐπιστυλίου πωρίνου, δύο μέρη ἐκ τοῦ πη-
λίνου ἀχρωτηρίου, τρία θραύσματα ἐκ τῆς πηλίνης ἐπαε-

τιδος καὶ πολυάριθμα τεμάχια κεραμίδων καὶ ἀκροκεράμων. Τὸ μεῖζον τεμάχιον κιονοκράνου δεικνύει τὸν ἀρχαῖον σφρόδρα πεπιεσμένον ἐγχῖνον καὶ ἔχει διάμετρον κατὰ τὸ ὑποτραχήλιον 0,38. Πρὸς τὸ μέγεθος τοῦτο συμφωνεῖ τὸ τεμάχιον τοῦ ἐπιστυλίου (εἰκ. 2), ἐξ οὗ διὰ τὴν διατήρησιν τῶν σταγόνων εὐρίσκεται, ὅτι τὸ πλάτος τῆς τριγλύφου ἦτο 0,32, μικρότερον δηλ. κατὰ τι, ὡς συνηθέστατα συμβαίνει, τῆς ἀνωτάτης διαμέτρου τοῦ κίονος. Τὸ ἀκρωτήριον ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ἀετώματος ἦτο πήλινον καὶ

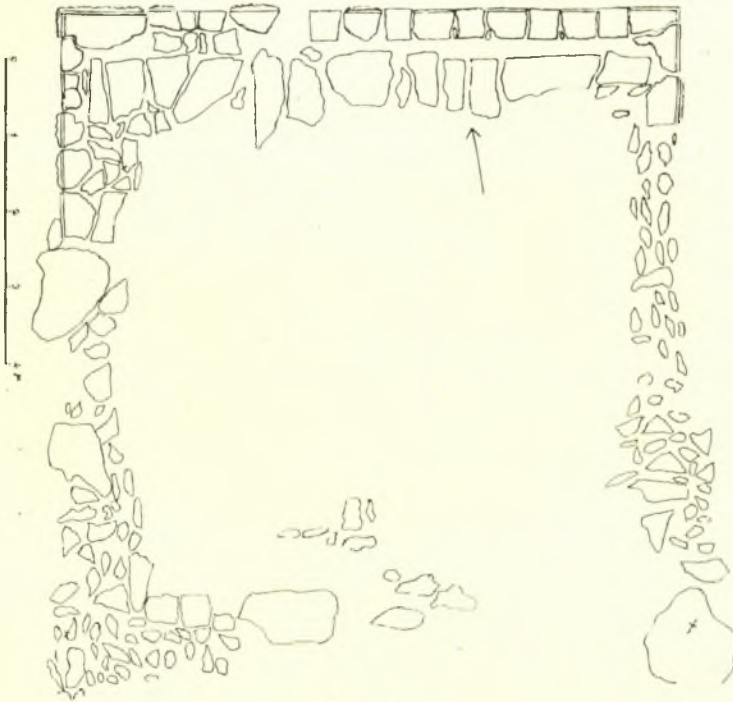

Εἰκ. 4.

περιφερικὸν μετὰ διακοσμήσεως παραπλησίως πρὸς τὴν τοῦ γνωστοῦ μεγάλου ἀκρωτηρίου τοῦ Ἡραίου τῆς Ὀλυμπίας. Τοιαῦτα ἀκρωτήρια ἀρχαϊκῶν ναῶν εὐρέθησαν ἤδη πολλοῦ, ὡς ἐν Βάσσαις τῆς Φιγαλείας, ἐν Μαντινείᾳ, ἐν Σπάρτῃ καὶ ἐν τῷ παρὰ τὸ Μεθύδιον τῆς Ἀρκαδίας ἀνασκαφέντι πρὸ δύο ἐτῶν ὑπὸ τοῦ Hiller ναῷ. Τὰ ἐπὶ τῆς εἰκόνος 3 τεμάχια διαφέρουσιν ἀλλήλων κατὰ τι ὡς πρὸς τὰς διαστάσεις. Διὰ τοῦτο τὸ μεῖζον πρὸς ἀριστερὰ πρέπει νὰ ἀποδοθῇ εἰς τὸ Α ἀέτωμα. Τὸ πρὸς τὰ δεξιὰ διατηρεῖ ὑπεράνω μέρος τῶν ὀδόντων τοῦ κτενοειδοῦς πέ-
ρατος. Τὸ ἐν εἰκ. 4 ἀπεικονιζόμενον πήλινον τεμάχιον

ἀνήκει εἰς ἐπαετιῶν ἢ σίμην τοῦ ἀετοῦ. Τρία εἶδη κεράμων παρατηρήθησαν, ὅπερ εἶναι εὐλογον προκειμένου περὶ τῆς λίαν ὑψηλῆς καὶ εἰς τοὺς σφοδροτάτους ἀνέμους ἐκτεθειμένης θέσεως.

Τοῦ νεωτέρου ἐποχῆς κτιρίου διατηρεῖται ἡ Β πλευρά,

Εἰκ. 5.

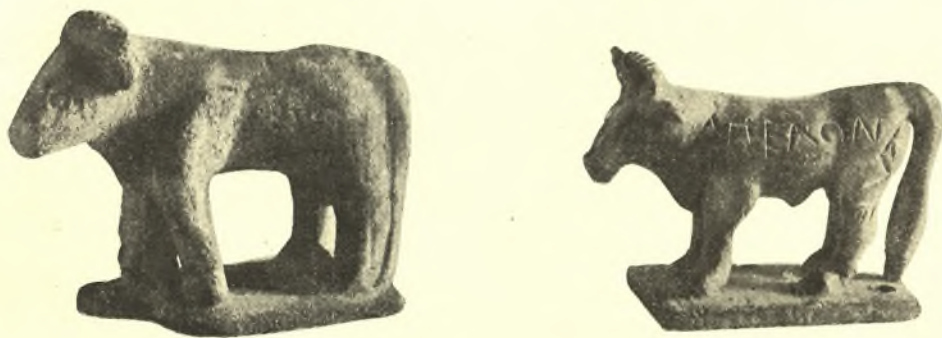
μετροῦσα μῆκος 8,42 μ , καὶ μικρὸν μέρος τῶν ἐκατέρωθεν συνεχόμενων κατὰ μίαν μόνην σειρὰν εἰργασμένων λίθων, ἥτις σαφῶς χαρακτηρίζεται ὡς ἡ εὐθυντηρία (εἰκ. 5). Εἰργασμένοι λίθοι εἶναι μόνον οἱ ἔμπροσθεν τεταγμένοι κατὰ τὰς ἄνω μνημονευθείσας θέσεις, ἐν ᾧ οἱ ὀπίσθεν τεταγμένοι καὶ οἱ κατὰ τὰς λοιπὰς πλευρὰς εἶναι ὅλως ἀκατέργαστοι κυανόφαιοι λίθοι. Οἱ εἰργασμένοι εἶναι ἡ

ἀσβεστόλιθοι δεικνύοντες κατὰ τὴν πρόσοψιν κάτωθεν ὠρι-
σμένης ὀριζοντίας γραμμῆς, τῆς κυρίως εὐθυντηρίας, τρα-
χεῖαν ἐπιφάνειαν ἢ πώρινοι, οἵτινες ἀπὸ τοῦ ΒΑ ἄκρου
εἰς πέντε θέσεις ἐναλλάσσονται κανονικῶς μετὰ τῶν ἀσβε-
στολίθων. Ἐδράζονται δὲ οὗτοι ἢ ἐπὶ τοῦ φυσικοῦ ἐδά-
φους ἢ ἐπὶ τῶν αὐτῶν ἀργῶν λίθων, οἵτινες διατηροῦν-
ται εὐτυχῶς καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν πλευρῶν καὶ παρέχουσιν
οὕτω τὴν ἔνδειξιν, ὅτι τὸ κτίριον θὰ ἦτο τετράγωνον. Οἱ
ἀσβεστόλιθοι δεικνύουσιν ὑπεράνω κατὰ τὸ πρὸς τὸ μέτω-
πον ἄκρον 0,01 ἐξέχουσιν ταινίαν, πλ. 0,05. Ἐντεῦθεν
ἐδιδάχθημεν, ὅτι οἱ πολυάριθμοι λίθοι μεθ' ὁμοίας ταινίας,
οὓς συνελέξαμεν διεσχορπισμένους, ἀνήκουσιν εἰς τὸ αὐτὸ
κτίριον. Ἐκ τούτων ὀλίγοι ἀνήκουσιν ἐπίσης εἰς τὴν εὐ-
θυντηρίαν, οἱ δὲ πλεῖστοι ὡς παρουσιάζοντες ὅπας συνδέ-
σμων καὶ πρόσοψιν λείαν εἰς ἐπικειμένους δόμους. Οἱ τε-
λευταῖοι ἔχουσιν ὕψος 0,285. Ἀλλ' ὑπάρχουσι καὶ ἄλ-
λοι λίθοι μεθ' ὕψους 0,60 καὶ μικρὰς ἄνω γεισοειδοῦς ἐπι-
στέφews. Οὗτοι ἀναμφιβόλως θὰ ἀπετέλουν τὴν θριγκὸν
τοῦ ἰδρύματος καὶ ὡς ἐξάγεται ἐκ τῶν ἐπὶ τῆς ἄνω ἐπιφα-
νείας ὀπῶν γόμφων θὰ ἀνεῖχον τοὺς λίθους τῆς κορωνίδος,
ἐξ ὧν ὅμως οὐδεὶς ἐσώθη. Ὁ ἀριθμὸς τῶν δόμων μένει
ἄγνωστος. Πιθανώτατον δὲ εἶναι ὅτι τὸ ἐσωτερικὸν ἐπλη-
ροῦτο ὁλόκληρον δι' ὁμοίων λίθων, διότι διασφύζονται τινὲς
ἄνευ ταινίας καὶ μετὰ συνδέσμων ἐπὶ τριῶν πλευρῶν.

Ἡ ἀναπαράστασις τοῦ τετραγώνου κτιρίου ἐν ταῖς
λεπτομερεῖαίς εἶναι διὰ τὴν καταστροφὴν μεγάλου μέρους
τοῦ ὕλικου ἀδύνατος. Διὰ τοῦτο εἵμεθα ἡναγκασμένοι νὰ
ἀρκεσθῶμεν εἰς τὴν ἠνωτέρω διὰ γενικῶν γραμμῶν γενο-
μένην ἀναπαράστασιν. Ὅτι τὸ κτίριον δὲν ἦτο νάος, εἶναι
πρόδηλον. Ἀλλὰ καὶ ὡς βάθρον δυσκολώτατον εἶναι νὰ
κατανοηθῇ. Διότι τοιοῦτον βάθρον θὰ ἦτο ὑπερβολικῶς
μέγα σχετικῶς πρὸς τὴν λοιπὴν ἐν τῷ ἱερῷ κατασκευήν,

ἥτις συνίστατο τὸ πολὺ ἐκ τοῦ ἀρχαίου ναυϊδίου. Ὑπολείπεται ἄρα νὰ θεωρηθῇ βωμός. Οὕτω δὲ ἐρμηνεύονται ἄριστα καὶ πέντε εὐμεγέθεις ἐκ λίθου σκληροῦ ὑπομέλανος, παρομοίου πρὸς τὸν ἐξ Ἀργους ἐν τῇ Θόλῳ τῆς Ἐπιδαύρου, πλάκες, δεικνύουσαι ἄνω ἔχνη χαλκῶν ἀγαλμάτων φυσικοῦ μεγέθους. Τὰ βάρη ταῦτα ἦτο δυνατόν νὰ εἶχον τοποθετηθῇ ἐκτὸς τοῦ βωμοῦ ἢ καὶ ἐντὸς αὐτοῦ, ὡς π. γ. ἐκ τοῦ βωμοῦ τῆς Περγᾶμου γνωρίζομεν.

Ὡς πρὸς τὸν χρόνον τῆς κατασκευῆς τοῦ βωμοῦ καὶ

Εἰκ. 6.

τοῦ συγχρόνου ἀναλήμματος πιστεύω, ὅτι δυνάμεθα νὰ ἀναβῶμεν μέχρι τοῦ 4^{ου} αἰῶνος. Οἱ σύνδεσμοι τῶν λίθων εἶναι πάντοτε πιοειδεῖς. Ἀλλὰ τοιοῦτοι ἀπαντῶσιν ὡς γνωστὸν καὶ εἰς κτίρια τοῦ 4^{ου} αἰῶνος, ὡς ἐν Ἐπιδαύρῳ καὶ ἀλλαχοῦ. Ἐπειτα δὲ καὶ ἡ ἐργασία εἶναι ἐπιμελὴς καὶ ἀπέριτος.

Ἐκ τῶν εὑρεθέντων ἀναθημάτων, εἰς ὧν τὴν ἐξέτασιν μεταβαίνομεν, οὐδὲν φαίνεται νεώτερον ἢ καὶ σύγχρονον τοῦ βωμοῦ. Πάντα ἀνεξαίρετως ἀνήκουσιν εἰς τὸν 6^{ον} καὶ 5^{ον} αἰῶνα, μερικά δὲ ὅστρακα ἀναβαίνουνσι καὶ μέχρι τοῦ 7^{ου} ἢ καὶ ἔτι παλαιότερον.

Ἡ εἰκὼν 6 παριστᾷ κατὰ τὸ ὑπάρχον μέγεθος δύο

χαλκοὺς ταύρους, ἐξ ὧν ὁ ἐνεπίγραφος εὐρέθη ὑπὸ τῶν Με-
λανιωτῶν κατὰ τὴν μνημονευθεῖσαν ἐργασίαν. Ἐν μετα-
γραφῇ τὰ σαφῶς ἀναγινωσκόμενα γράμματα ἔχουσιν ὧδε·

Ἀπέλλων Κλε.

Ὁ τύπος Ἀπέλλων ἀντὶ Ἀπόλλων εἶναι γνωστὸς ὡς
ᾠρικός καὶ πλέον ἢ ἅπαξ ἤδη παρετηρήθη ἐπὶ λακωνικῶν
ἐπιγραφῶν (ιδεὲ Pauly - Wissowa Lex. ἐν λέξει Apollon).
Ὅτι τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ εὐρεται κατ' ὀνομαστικὴν, δὲν
εἶναι βεβαίως σύνηθες ἐπὶ τῶν ἀναθημάτων. Ἀλλ' ὅμοια
παραδείγματα ἔχουσιν ἤδη καταλεχθῇ (πρβλ. ΑΕ, 1904,
148). Τὰ μετὰ τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ γράμματα εἶναι βε-
βαίως δυσερμηνεύτα. Ἰσως ἀποτελοῦσι τὴν ἀρχὴν ἀγνώ-
στου ἡμῖν τοπικοῦ ἐπιθέτου τοῦ Ἀπόλλωνος. Σύμφωνος
πρὸς τὴν ἐποχὴν τῶν γραμμάτων, τὸν 6^{ον} π. Χ. δηλ.
αἰῶνα, ὡς συνήθως χρονολογοῦνται οἱ τοιοῦτοι χαρακτῆ-
ρες, εἶναι καὶ ἡ αὐστηρὰ καὶ ἐπιμελὴς τέχνη τοῦ ἀγαλ-
ματίου. Καὶ ὁ ἕτερος ταῦρος, ἃν καὶ διαφόρου ἐξωτερικοῦ
καὶ ἀμελεστεράς ἐργασίας, εἶναι ἐπίσης ἀρχαῖος. Ὁ ἐνε-
πίγραφος κοσμεῖται πρὸς τούτοις δι' ὠραίας πρασίνης ἐπι-
χρώσεως, κάλλιστα διατηρουμένης.

Ἡ εἰκ. 7 παρέχει δύο χαλκοὺς λέοντας εἰς μέγεθος
κατ' ἐλάχιστον μικρότερον τοῦ ὑπάρχοντος. Ἐχρησίμευ-
σαν ἀμφότεροι ὡς πόρπαι, ἀφ' ὧν σήμερον ἐλλείπουσιν
ἀποκοπεῖσαι μόνον αἱ βελόναι. Ἡ οὐρὰ καὶ ἐπὶ τῶν δύο
καταλήγει εἰς κεφαλὴν ὅπως πωγωνοφόρου, τοῦθ' ὅπερ
ἐξάγει τὴν δαιμονιώδη φύσιν τοῦ ὡς ἀποτροπαίου χρησι-
μεύοντος λέοντος. Ὁ πρὸς τὰ ἀριστερὰ φέρει τὰ ἀκόλουθα
γράμματα·

Ἀπόλωνος εἰμ.

Τοῦ τελευταίου γράμματος διέκρινα πρὸ τοῦ πρωτοτύ-

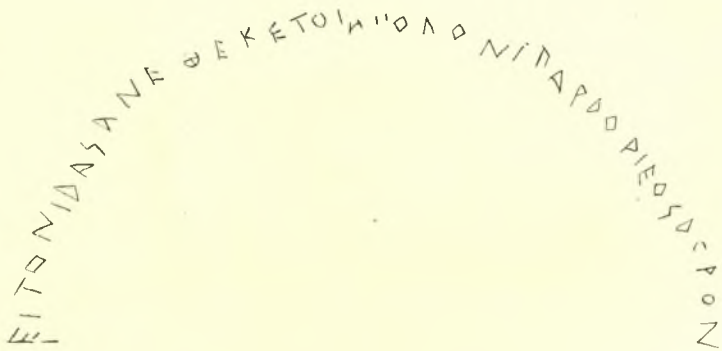
που μόνον τὸ πρῶτον ἤμισυ, τῶν λοιπῶν φθαρέντων ὑπὸ τῆς ἐκεῖ ἀναπτυχθείσης ὀξειδώσεως. Ἀλλ' ὅτι πρέπει νὰ

Εἰκ. 7.

συμπληρωθῇ ἡ[μ]ί οὐδεμία ὑπάρχει ἀμφιβολία. Σύμφωνας ἐπίσης, ὡς καὶ ἐπὶ τοῦ ἐνεπιγράφου ταύρου παρατηρήσα-

μεν, πρὸς τὸν χρόνον τῆς ἐπιγραφῆς εἶναι καὶ ἡ προδήλως ἀρχαϊκὴ τέχνη τοῦ λέοντος. Ἡ χαίτη ἔχει δηλωθῇ σχηματικῶς διὰ χαραγμάτων καὶ τὸ ὅλον περίγραμμα ὡς καὶ τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ προσώπου ἐπιδεικνύουσι τὴν συνήθη αὐστηρὰν κομψότητα. Ἀντιθέτως ὁ πρὸς τὰ δεξιὰ λείων παρουσιάζει πλείστα γνωρίσματα νεωτέρας ἐποχῆς. Ἡ χαίτη δὲν παρίσταται πλέον σχηματικῶς καὶ τὰ λοιπὰ χαρακτηριστικὰ ἔχουσι τινὰ ἀδρομέρειαν, ἀλλ' ὅτι ὁ πλάστης εἰργάζετο ταχέως καὶ βιομηχανικῶς δεικνύει ἡ χονδροειδὴς

Εἰκ. 8.

οὐρά. Σύμφωναν πρὸς τὴν διάφορον ἐποχὴν εἶναι τὸ φαινόμενον, ὅτι μόνον ἐπὶ τοῦ ἀρχαϊκοῦ διετηρήθη ἡ πρασίνη ἐπίχρωσις.

Ὅμοίαν λεοντόσωμον πόρπην βλέπει τις ἐν τῇ γαλ-
κοθήκῃ τοῦ Ἑθνικοῦ Μουσείου καὶ ἐν τῷ Μουσείῳ τῆς
Σπάρτης φυλάσσονται δύο, ἂν καλῶς ἐνθυμοῦμαι, προερ-
χόμεναι ἐκ τῶν ἀνασκαφῶν τῆς Ὁρθείας. Δύο ὁμοίας παρε-
τήρησα εἰς χειρας ἰδιωτῶν, εὗρεθείσας τὴν μὲν ἐν Πα-
λαιοχωρίῳ τῆς Κυνουρίας, τὴν δὲ παρὰ τὸν λιμένα τοῦ
Λεωνιδίου.

Τὴν μακροτέραν ἐκ τῶν εὗρεθεισῶν ἐπιγραφῶν ἔχομεν

ἐν εἰκόνι 8, ὅπου τὰ γράμματα εἰκονίζονται εἰς τὸ ἥμισυ τοῦ πραγματικοῦ αὐτῶν μεγέθους.

. . . . εἰτονίδας ἀνέθηκε τῷ Ἀπόλῳ παρ Δοριέος δόρον ἀναγινώσκονται σαφῶς ἐγκεχαραγμένα ἐν τῷ ἐσωτερικῷ πηλίνης κύλικος, κοσμουμένης μόνον δι' ὠραίου μέλανος γανώματος καὶ διατηρηθείσης οὐχὶ ὀλοκλήρου εἰς ἐπτά συνανήκοντα τεμάχια. Τὸ ὄνομα τοῦ ἀφιερῶσαντος δύναται ἴσως νὰ συμπληρωθῇ: Εὐγ|εἰτονίδας. Μετὰ τὸ δῶρον οὐδὲν ἄλλο ἐγράφη. Ὡς ἐκ τῆς ἐλλείψεως παντὸς κοσμήματος καὶ ἄλλων διακριτικῶν δύσκολον εἶναι νὰ ἐρισθῇ ὁ

Εἰκ. 9.

τόπος τῆς κατασκευῆς τῆς κύλικος. Πιθανὸν εἶναι ἐν τούτοις, ὅτι προέρχεται ἐκ τῆς Λακωνικῆς.

Ἡ εἰς τὸ ἥμισυ τοῦ πραγματικοῦ μεγέθους παριστωμένη ἐν εἰκ. 9 χαλκῇ λαβῇ ξίφους παρέχει πιθανῶς τὴν ἀρχαιοτάτην ἐκ τῶν εὑρεθεισῶν ἐπιγραφῶν.

Περδικίας ἀνέθηκε

Τὸ Σ δὲν παρίσταται ὡς ἐν ταῖς λοιπαῖς διὰ τριῶν γραμμῶν ἀλλὰ διὰ τεσσάρων. Ἀλλὰ τοῦτο οὐδαμῶς εἶναι σημεῖον νεωτέρων χρόνων. Πολλῷ μᾶλλον πιστεύω, ὅτι τὸ σῖγμα τοῦτο εἶναι παραλλαγή τις τοῦ ἀρχαίου μετὰ πέντε γραμμῶν παριστωμένου λακωνικοῦ χαρακτῆρος. Τὸ

Ν εἶναι γεγραμμένον ὡς ἐάν ἡ γραφή διηυθύνετο πρὸς τὰ ἀριστερά, ὅπερ εἶναι ἐνδείξεις παλαιότερων χρόνων.

Λακωνικὴν ἐπίσης καταγωγὴν φαίνεται, ὅτι ἔχει ἡ

Fig. 10.

ἀρχαία ἐπιγραφή ΠΟΛΙΣ, ἐγκεχαραγμένη ἐπὶ πηλίνης προ-
γῆς, ἀριθμηθείσης ἐν τῷ εὐρετηρίῳ τῆς ἐν Λεωνιδίῳ
κατατεθείσης συλλογῆς διὰ τοῦ ἀρ. 18. Πόλλις ἀναφέρε-

ται πλέον ἢ ἅπαξ ὡς ὄνομα Λακεδαιμονίων ἀλλὰ καὶ Ἀργείου τινός. (Ἴδε Λεξ. Pape).

Ἀλλὰ τὴν σημαντικωτάτην ἐπιγραφὴν παρουσιάζει ἀναμφισβητήτως ἡ ὑπ' ἀρ. 10 εἰκὼν. Παρίσταται εἰς μέγεθος κατ' ἐλάχιστον μικρότερον τοῦ ὑπάρχοντος ῥάκος χαλκῆς φιάλης, ἐπὶ τοῦ χείλους τῆς ὁποίας ἀναγινώσκεται

Απέλδων Τυρίτ

Τοῦ ἀρχικοῦ Α διακρίνεται σαφῶς τὸ δεξιὸν σκέλος, καθ' ὃ ἀκριβῶς ἐκόπη τὸ λεπτὸν ἔλασμα. Ἐν τέλει δὲ μετὰ τὸ Τ οὐδὲν ἴχνος διετηρήθη. Ἀλλ' ἡ συμπλήρωσις: *Ἀπέλδων Τυρίτας* αἴρεται ὑπὲρ πᾶσαν ἀμφιβολίαν. Τὸ δεῦτερον ἤδη ἔχομεν ἐκ τοῦ αὐτοῦ ἱεροῦ ἐπὶ ἀναθήματος τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ κατ' ὀνομαστικὴν πτώσιν. Μετὰ τοῦτο ἀκολουθεῖ ὄνομα, ὅπερ ἀνάγκη νὰ εἶναι ἐπίθετον τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ ἐπειδὴ τοιοῦτον ἐπίθετον ἄλλοθεν ἀγνοοῦμεν φυσικὸν εἶναι νὰ πιστεύσωμεν, ὅτι τὸ ἐπίθετον προέρχεται ἐξ ὀνόματος τόπου. Ἀλλ' ἐνταῦθα ἐνθυμούμεθα αὐτομάτως τὸ ὄνομα τοῦ ἐγγυὲς τσακωνικοῦ χωρίου. Ὁ Τυρός, ὡς λέγομεν οἱ λοιποί, καὶ ὁ Ντερέ, ὡς καλοῦσι τὸ χωρίον οἱ λαλοῦντες τὸ Τσακωνικὸν ἰδίωμα (ὁ Τυρέ, ὁ Ντυρέ μετὰ τοῦ ἐκ τοῦ ἄρθρου ν, ὁ Ντερέ κατ' ἀφομοίωσιν) φαίνεται καὶ καθ' ἑαυτὴν ὡς λέξις ἔχουσα ἀρχαίαν καταγωγὴν. Ἀλλ' ἵνα μηδεὶς θαυμάζῃ καὶ δυσπιστῇ, ἀρκεῖ νὰ μνημονεύσωμεν τὴν εὐτυχῇ εἰκασίαν τοῦ Κουρτίου, ὅστις πρὸ 60 ἐτῶν συνεσχέτισε τὸ ὄνομα τοῦ ἀφανοῦς χωρίου πρὸς τὸν Τυρὸν τῆς Λακωνικῆς Στεφάνου τοῦ Βυζαντίου (Peloponnes. II, 332,81).

Τρία εἶναι ἄρα τὰ ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης κύρια ὀφέλῃ: α') διδασκόμεθα περὶ νέου τοπικοῦ ἐπωνύμου τοῦ Ἀπόλλωνος, β') ὅτι ὁ τόπος οὗτος εἶναι ὁ αὐτός, πρὸς τὸν ὑπὸ Στεφ. τοῦ Βυζ. μνημονευόμενον Τυρὸν τῆς Λακωνι-

κῆς καὶ γ') ὅτι τὸ ὄνομα διεσώθη εἰς τὸ σημερινὸν χωρίον, παρ' ὃ ὑπάρχουσι καὶ ἄλλα ἔχνη ἀρχαῖα καὶ τεῖχος περιστέφον ἀκρόπολιν.

Τοῦ τεύχους τούτου, γνωστοῦ πρὸ πολλοῦ (Curtius, Pelop. 11,305), ἔχει τις τὴν ιδέαν ἐκ τῆς παρατιθεμένης εἰκόνης 11. Ἐκτείνεται μέχρι που 400 μέτρων περὶ τὴν βραχὺδὴ κορυφὴν τῆς περιγραφείσης ἐν ἀρχῇ μικρᾷ χειρ-

Εἰκ. 11.

σονήσου. Διατηροῦνται κατὰ τὴν ΒΔ πλευρὰν 4 τετράγωνοι καὶ εἰς στρογγύλος Πύργοι καὶ μετὰ τοῦ λοιποῦ τεύχους ὑφίστανται ἔτι ἐνιαχοῦ μέχρι τοῦ ὕψους τῶν 4 μέτρων. Τὴν ἀκρόπολιν περιῆλθον διὰ δευτέραν φοράν μετὰ τὴν διὰ τῆς ἐπιγραφῆς βεβαίωσιν τοῦ ὀνόματος, μετὰ τὸν σκοπὸν νὰ συναντήσω ἔχνη ἱεροῦ ἐντὸς αὐτῆς. Δὲν συνέλεξα εἰμὴ ὄστρακα ἀναθηματικῶν, οὐχὶ λίαν εὐδιαγνώστων ἀγνώστων. Ἀλλ' ὃ ἐκ Τυροῦ Ἀ. Μαστοράκης εὗρεν ἐν-

ταῦθα πρὸ ἐτῶν χαλκοῦν ἐπιμήκη κύβον, μεθ' ἐξ ἐδρῶν, μήκους 0,09, καταλήγοντα ἐκατέρωθεν εἰς κεφαλὴν λέοντος. Παρόμοιοι εὑρέθησαν μόνον ἐν τῷ ἱερῷ τῆς Ὁρθείας τῆς Σπάρτης, καθ' ὅσον γνωρίζω. Ὁ ἐκ Τυροῦ κατετέθη

Εἰκ. 12.

ὑπὸ τοῦ εὑρέτου εἰς τὴν ἐν Λεωνιδίῳ συλλογὴν καὶ ἐσημειώθη διὰ τοῦ ἀρ. 40.

Δύο χαλκᾶ ἀγαλμάτια ἔχομεν ἐν εἰκ. 12 εἰς τὸ ὑπάρχον αὐτῶν μέγεθος παριστώμενα. Τὸ ἀγαλμάτιον τοῦ Ἡρακλέους εὑρέθη ὑπὸ τῶν Μελανιωτῶν. Διετηρήθη ἀκέραιον καί, ὅπερ σπάνιον, μετὰ τῆς μολυβδόχορθεύσεως βάσειως αὐτοῦ. Ὁ θεὸς ἢ ἥρως εἶναι ἐμφανὴς ἐκ τοῦ ὕψους

μένου ροπάλου, τοῦ ἐν τῇ ἀριστερᾷ τόξου καὶ τοῦ ἀσαφῶς δηλουμένου καλύμματος τῆς κεφαλῆς, ὅπερ πιθανῶς

Εἰκ. 13.

εἶναι λεοντῆ. Ἡ ὅλη στάσις καὶ ὁ προβεβλημένος ἀριστερὸς πούς ἐμφαίνουσι τὴν ἀρχαιότητα τῆς τέχνης. Ἀλλ'

ἡ ἐργασία εἶναι ἀμελῆς καὶ δὲν ἐξαίρεται ὑπὲρ τὴν βαναυσουργίαν.

Ἀρχαῖκόν, παρόμοιον πρὸς συνήθη καὶ εὐτελῆ πήλινα εἰδώλια, εἶναι τὸ πρὸς τὰ ἀριστερὰ ἀγαλμάτιον, ὅπερ ἴσως παριστᾷ τὸν Ἀπόλλωνα.

Ἐν εἰκ. 13 ἔχομεν χαλκᾶ ἀγγεῖα, ἐξ ὧν τὸ μὲν ἔχει μορφήν ἵππου, τὸ δὲ σειρήνος. Εἶναι τὰ κάλλιστα ἐκ τῶν εὐρεθέντων ἔργων τέχνης, οὐχ ἥττον δὲ καὶ περιέργα. Ὁ ἵππος, ὕψ. μεγ. 0,14, μήκ. 0,12, κενὸς τὰ ἐντὸς, πλήν τῶν σκελῶν, φέρει ἐπὶ τῆς κεφαλῆς μικρὸν ἀγγεῖον, οἷονεῖ τινα δῖνον μετ' ἐκρύσεως καὶ ἐχρησίμευε πιθανῶς ὡς ἀγγεῖον εἰς θρησκευτικὰς τελετάς. Τοιοῦτον ἀγγεῖον ὁμολογῶ, ὅτι ἄλλοθεν μοι εἶναι ἄγνωστον. Εἶναι δὲ τέχνης καλῆς τῶν ἀρχῶν τοῦ 5^{ου} αἰῶνος καὶ ἐργασίας πανταχοῦ ἐπιμελοῦς καὶ λεπτῆς. Ἐπὶ τοῦ στήθους παρατηρεῖται ἐλλειψοειδὲς σῶμα, κατὰ τι ἀνάγλυπτον, ὡξειδωμένον. Τοῦτο θὰ εἶναι τὸ βύσμα τῆς ὀπῆς, τῆς ἀναγκαίας κατὰ τὴν γύσιν τοῦ χαλκοῦ.

Ἡ σειρήν, ἀφ' ἧς ἐλλείπει ὁλόκληρον τὸ κατώτερον μέρος καὶ ἡ ἀποκοπεῖσα λαβή, ἔχει ὕψ. μεγ. 0,07 καὶ μῆκος 0,085. Τὸ στόμιον ἄνω ἔχει τὸ σχῆμα τριφυλλίου. Ἡ ἀνάμειξις τῶν μορφῶν τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος καὶ τῶν τοῦ πτηνοῦ εἶναι ἀξία ἐξετάσεως. Τὸ στήθος ὀγκοῦται μᾶλλον κατὰ τὸ μέσον ὡς παρὰ τοῖς πτηνοῖς. Ἡ ρίς ἐξέρχουσα περισσότερον, ἢ ὅσον ἐπὶ τῶν ἀρχαῖκῶν ἔργων συνηθίζεται, ἐνθυμίζει τὸ ῥάμφος, καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ μετὰ μεγάλων ἀδένων καὶ τὰ μεγάλα ὀξέα ὥτα ἀπομακρύνονται βεβαίως ἀπὸ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως. Ἡ τέχνη εἶναι ἡ αὐτὴ πρὸς τὴν τοῦ ἵππου. Πρὸβλ. π. γ. τὸν ὁμοιότατον σχηματισμὸν τῆς κόμης καὶ τῆς χαίτης τοῦ ἵππου. Κατὰ ταῦτα ἐπειδὴ τὰ περιέργα ταῦτα ἀγγεῖα προέρχονται ἐκ τοῦ αὐτοῦ ἐργαστηρίου καὶ εἶναι τεχνικῶς τέλεια, εὐλογον εἶναι νὰ ἐν-

θυμηθῶμεν τὸ γειτονικὸν Ἄργος καὶ τὴν περίφημον χαλκοπλαστικὴν του τέχνην.

Ἐν εἰκ. 14 παρίστανται τὰ ἀξιολογώτερα ἐκ τῶν εὑρεθέντων πηλίνων εἰδωλίων. Ἡ προτομὴ τοῦ ἀνδρὸς ἀνήκει εἰς τὸ ἀνώτερον μέρος ἀγγείου. Ἡ μετ' αὐτὸν θεὰ κάθεται ἐπὶ θρόνου περιέργως εἰκονιζομένου. Ἀπὸ τῶν νώτων

Εἰκ. 14.

ἐκφύεται εἷς μόνον στῦλος, εἰς ὃν ἐνοῦνται οἱ συνηθέστατα ὡς δύο παριστώμενοι ὀπίσθιοι πόδες τοῦ θρόνου. Παρομοία φαίνεται, ὅτι ἦτο ἡ παράστασις τοῦ θρόνου ἐπὶ τοῦ ἀρχαῖου κορμοῦ, ὃν ὁ Lattermann πρὸ δύο ἐτῶν εὔρεν ἐν Ὀρχομενῷ τῆς Ἀρκαδίας. Καὶ ἄλλα εὑρέθησαν τεμάχια εἰδωλίων θεᾶς καθημένης. Οὕτω δὲ ἀναλογίζεται τις τὴν Ἀητῶ καὶ μάλιστα τὴν Ἀρτέμιδα.

Ἐξ ἄλλων ἀναθημάτων ἄξια μνείας εἶναι αἱ πολυάριθμοι σιδηραῖ αἰχμαὶ δοράτων διαφόρου μεγέθους, ξιφομάχαιραι, βέλη καὶ μεγάλη σιδηρᾶ τρίαινα. Ἐκ τῶν χαλκῶν σημειοῦμεν μέγαν λόφον περικεφαλαίας, ἄνθος μετὰ

θαυμασίας κυανῆς ἐπιχρώσεως καὶ λαβὴν κατόπτρου. Ἐκ μολύβδου εὐρέθησαν περὶ τοὺς 10 μικροὺς στεφάνους, ὁμοίους πρὸς τοὺς κατὰ τὰς τελευταίας ἀνασκαφὰς κατὰ χιλιάδας ἐξαχθέντας ἐκ τῶν ἱερῶν τῆς Σπάρτης.

Ἐξ ἀγγείων ἀκέραιοι εὐρέθησαν οὐκ ὀλίγοι ἐκ τῶν λεγομένων ἀριβάλλων, τῶν σφαιρικῶν καὶ τῶν ἀσκοειδῶν. Οἱ τελευταῖοι, ἂν καὶ σπανίως διέσωσαν τὴν διακόσμησιν, εἶναι προελεύσεως κορινθιακῆς. Ἐπὶ ἐνὸς τούτων διατηρεῖται δαίμων πτερωτὸς τρέχων μετὰ λεπτοτάτων χαραγμάτων. Οἱ σφαιρικοὶ παρουσιάζοντες ἐνίοτε ἐκτὸς τοῦ μέλανος γανώματος καὶ πορφυρᾶν ταινίαν φαίνονται, ὅτι εἶναι λακωνικοί. Τοιοῦτοι εὐρέθησαν κατὰ τὰς ἀνασκαφὰς τῆς Ὀρθείας καὶ τοῦ Μενελαίου κατὰ ἑκατοντάδας. Λακωνικαὶ μοὶ ἐφάνησαν καὶ βάσεις τινὲς κυλίκων καὶ μικρὰ ἀγγεῖα τοῦ τύπου τῆς ὀνομασθείσης *λακαίνης*. Ἀλλὰ καὶ ἀττικῆς μελανογράφου κύλικος μετὰ παραστάσεως διονυσιακοῦ θιάσου εὐρέθησαν μικρὰ τεμάχια.

* Ἄν ἤδη ἐκ τῆς γενικῆς ἀνασκοπήσεως τῶν εὐρεθέντων ἀναθημάτων ζητήσωμεν νὰ ἐξαγάγωμεν συμπεράσματα περὶ τῆς ἱστορίας τῆς λατρείας θὰ εὕρωμεν, ὅτι ζωηρὰ ἦτο ἡ ἐν τῷ μετρίῳ ἱερῷ λατρεία κατὰ τὸν 7^{ον}, 6^{ον} καὶ 5^{ον} αἰῶνα. Ἄν δὲν εὐρέθησαν νεώτερα ἀναθήματα, τοῦτο δὲν σημαίνει, ὅτι κατὰ τοὺς ἐξῆς αἰῶνας κατέπεσεν ἡ σημασία τοῦ ἱεροῦ. Ἀκριβῶς κατὰ τὸν 4^{ον} αἰῶνα ἀφιερώθησαν ἴσως τὰ κάλλιστα ἐκ τῶν ἀναθημάτων, τὰ χαλκᾶ δηλ. ἀγάλματα φυσικοῦ μεγέθους, ὧν ἔχομεν τὰ βάθρα. Ἐκ τῆς κνήμης ἐνὸς τούτων εὐρέθη ἐπιπολαίως ἐπὶ τοῦ ἐδάφους κείμενον εὐμέγεθες τεμάχιον.

Τὸν λακωνικὸν χαρακτῆρα ἱκανῶν ἐκ τῶν ἀναθημάτων ἐσημειώσαμεν ἐν ταῖς καθ' ἑκάστον περιγραφαῖς. Εἶναι δὲ τοῦτο κατὰ τοσοῦτο εὐλογον, ὅσον εἶναι γνωστὸν, ὅτι ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ 7^{ου} αἰῶνος ἡ Θυρέα καὶ ἡ πρὸς Ν αὐτῆς

ὄρεινῇ γῶρᾳ κατελήφθησαν ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων, νικησάντων τοὺς Ἀργεῖους.

Πολίχνα

Εἶδομεν ἀνωτέρω, ὅτι διὰ τῆς ἀρχαίας ἐπιγραφῆς ἐβεβαιώθη ἡ θέσις τοῦ Τυροῦ. Ἀλλὰ τῶν ἐπιγραφῶν δὲν εἶναι κατώτεραι κατὰ τὴν ἀποδεικτικὴν δύναμιν αἱ ἀρχαίαν καταγωγὴν ἔχουσαι σημεριναὶ τοπωνυμῖαι. Ταιαύτας δέον νὰ περιμένωμεν πολλὰς ἐν τῇ ὄρεινῇ γῶρᾳ, ἐνθα θαυμάσιως διετηρήθη ἡ ἀρχαία λακωνικὴ διάλεκτος εἰς τὸ μήπω τελείως ἐξετασθὲν πολύτιμον ἐπιστημονικῶς τσακωνικὸν ἰδίωμα. Πραγματικῶς δὲ ἀκούονται πολυάριθμοι ἀρχαῖαι τοπωνυμῖαι κατὰ τὴν περιοχὴν τῶν ὀλίγων τσακωνικῶν χωρίων. Ἐκ τούτων δυνάμεθα νὰ ὑποδείξωμεν ἐνταῦθα δύο, σημαίνουσας πόλεις μνημονευομένας ὑπὸ ἀρχαίων συγγραφέων.

Ἡ ὑπὸ τοῦ Πολυβίου μετὰ τῶν Πρασιῶν μνημονευομένη Πολίχνα (Δ', 36,4 κ. ἐ.) διατηρεῖται μέχρι σήμερον λεκτικῶς εἰς τὸ μίαν ὥραν Ν τοῦ Λεωνιδίου ἀπέχον χωρίον, τὰ Πούλιθρα. Περὶ τοῦτου ἐπαίσθη, ὅτε ἔμαθον ἐν Λεωνιδίῳ, ὅτι οἱ Τσάκωνες καλοῦσι τὸ χωρίον *Πούλιχρα* καὶ ἐνικῶς τὸ *Πούλιχρε*, φωνητικῶς δὲ τὸ *χρ* ἐν τῇ Τσακωνικῇ προέρχεται ἐκ τοῦ *χν*. Ἡ τέχνη καὶ ὁ τεχνίτης τσακωνιστὶ ἐκφέρονται ἃ τέχρα, ὁ τεχνίτης (πρὸβλ. Defner, *Zakonishe Grammatik*, 105). Οὕτως αἱ δύο λέξεις διαφέρουσι μόνον κατὰ τὸ γένος. Ἀλλ' ἡ μεταλλαγὴ τοῦ γένους ἐπὶ τῶν τοπωνυμιῶν εἶναι συνηθεστάτη. Ἐνταῦθα δ' ἴσως προεκλήθη ἐκ τῆς προσεγγίσεως τῆς αἰτιατικῆς τῶν Πολίχραν πρὸς τὸ οὐδέτερον ἐν τῷ πληθυντικῷ.

Οἱ Ἀγγλοὶ λόγιοι Wace καὶ Hasluck ἐν *ABS*, 1908-9, 176 ἔγραψαν, ὅτι παρὰ τὰ Πούλιθρα ὑπάρχει

λόφος μετὰ τείχους ἀρχαίου καὶ ὅτι ἐνταῦθα πιθανῶς ὑπῆρχεν ἡ Πολίχνα, ἡ αἰφνιδίως καταληφθεῖσα ὑπὸ τοῦ Λυκούργου ἐν ἔτει 219 π. Χ. μετὰ τῶν Πρασιῶν, Λευκῶν καὶ Κυφάντων, ἃς πόλεις τέως κατεῖχον οἱ Ἀργεῖοι. Οἱ ῥηθέντες λόγιοι ἀπέδωκαν τὴν ὀνομασίαν τῆς Πολίχνας εἰς τὰ ἐπὶ τῆς λεγομένης Βίγλας τείχη μόνον διὰ τὸν λόγον ὅτι οὐδαμοῦ ἀλλαγῶς ἐν τοῖς πέριξ παρείχοντο ἀρχαῖα ἑρείπια, εἰς ἃ νὰ ἦτο δυνατόν νὰ ἀποδοθῇ τὸ ἀρχαῖον ὄνομα. Ἡδὴ διὰ τῆς ἀποδειχθείσης ταυτότητος τῶν ὀνομάτων δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἀναμφισβήτητον, ὅτι ἐκεῖ που, ὅπου τὸ σημερινὸν χωρίον τῶν Πουλίθρων, ἔκειτο ἡ ἀρχαία Πολίχνα.

Γλυμπεῖς. Γλυππία.

Ἐν τῇ Ἀθηνᾷ τοῦ 1906, 353-4 ἐξεθῆκα, ὅτι μεταξὺ τῶν χωρίων Παλαιοχωρίου καὶ Ἀγ. Βασιλείου κατὰ τὴν θέσιν Παλαιοχώραν εὑρηγνται τὰ ἔχνη ἀρχαίας πόλεως μετὰ τείχους πολυγωνικοῦ ἐπὶ μικροῦ λόφου, ἡτις πρέπει νὰ εἶναι οἱ Γλυμπεῖς τοῦ Πολυβίου ἢ ἡ ἄλλως ὀνομαζομένη παρὰ Παυσανίᾳ Γλυππία. Τὴν γνώμην ταύτην ἐστήριξα ἐπὶ τῆς διατηρηθείσης ἐκ τῆς ἀρχαιότητος ὀνομασίας, τὰ *Λύμπια*, δι' ἧς ὀνομάζουσι σήμερον οἱ περίοικοι τὸ ἐγγύτερον πρὸς τὰ ἑρείπια χωρίον, τὸν Ἀγ. Βασίλειον. Ἡ τοπωνυμία αὕτη ἤθελεν ἤδη εἰς τὸ αὐτὸ συμπέρασμα ἀγάγει καὶ τοὺς λοιποὺς ἐρευνητὰς ἀπὸ τοῦ πρώτου μνημονεύσαντος Bursian, ἂν μὴ κατὰ περίεργον τρόπον ἡ τοπωνυμία παρεμορφώνετο εἰς *Λυμπιάδα*. Τὸ αὐτὸ ὄνομα παρέλαβε καὶ ὁ τελευταῖος γράψας F. Böhl (A M, 1909, 376 κ. ἐ.) μὴ ἀναγνώσας τὰς ἐν τῇ Ἀθηνᾷ παρατηρήσεις μου. Ὅτι ὅμως *Λύμπια* εἶναι ἡ μόνη γνηστία παράδοσις ἐμφαίνεται ἐκ τοῦ τσακωνικοῦ τόπου *Λύγκια*, τὰ. Τοῦ μὴ μεταβολὴ εἰς γκ εἶναι συνηθεστάτη ἐν τῇ Τσακωνικῇ

(πρὸβλ. Defner, Zak. Gram. 73). Τὰ Λύμπια δὲ προῆλθον ἐκ τῆς αἰτιατικῆς τῶν (Γ)λυμπίαν ἀπαραλλάκτως ὡς ἐκ τοῦ τῶν Πολίχων τὰ Πούλιχρα. Τὴν αὐτὴν πόλιν, ὡς πρὸ πολλοῦ ἐγένετο δεκτόν, ὁ μὲν Πολύβιος καλεῖ Γλυμπεῖς (Δ', 36,4, Ε', 20,3), ὁ δὲ Παυσανίας Γλυππῖαν (Γ', 22,8). Ἡ διαφορὰ συνίσταται ἐν τούτῳ, ὅτι ὁ μὲν Πολύβιος προτιμᾷ τὸ ἐθνικόν, ὁ δὲ Παυσανίας τὸ τῆς πόλεως. Τὸ δὲ ἀληθὲς εἶναι, ὅτι ἡ πόλις θὰ ἐκαλεῖτο καὶ διὰ τοῦ ἐθνικοῦ, οἱ Γλυμπεῖς, καὶ διὰ τοῦ ἰδίου ὀνόματος, ὅπερ θὰ ἦτο ἡ Γλυμπία. Ἡ παρὰ τῷ Παυσανίᾳ γραφὴ εἶναι δυσκολώτατον νὰ εἶναι ὀρθή, διότι καὶ τὸ ἐθνικὸν τοῦ Πολυβίου καὶ ἡ ἀναμφισβητήτως σχετικὴ τοπωνυμία τὰ Λύμπια, ὑποδεικνύουσιν ὅτι πάντοτε διετηρήθησαν οἱ φθόγγοι *μπ*.

Ὁ μνημονευθεὶς Bölte λεπτομερῶς ἐξετάσας τὰ περὶ τῆς θέσεως τῶν Γλυμπέων ἐν συναφείᾳ πρὸς τὴν ἱστορίαν τῆς ἐκ Τεγέας πορείας τῶν Μεσσηνίων καὶ τοῦ αἰφνιδιασμοῦ αὐτῶν ὑπὸ τοῦ ἐκ Σπάρτης ἐξορμήσαντος Λυκούργου νομίζει, ὅτι ἡ πόλις ἔκειτο ἢ παρὰ τὸν Κοσμάν ἢ παρὰ τὴν «Λυμπιάδα». Παρέλιπεν ὅμως νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν του, ὅτι μόνον εἰς τὴν Παλαιόχωραν παρὰ τὰ Λύμπια ὑπάρχει τεῖχος, εἰς ὃ ἠδύναντο νὰ καταφύγωσιν οἱ ἐκπλαγέντες Μεσσήνιοι.

Πρασιαί

Ἡ θέσις τῆς πόλεως ταύτης κατὰ τὸν μικρὸν λιμένα τοῦ Λεωνιδίου πρὸ πολλοῦ ἔχει βεβαιωθῇ. Διακρίνεται ἐκεῖ ἐπὶ τοῦ λόφου τοῦ Ἀγ. Ἀθανασίου ἀνερχόμενον τὸ τεῖχος, πολυάριθμοι ἀναλημματικοὶ τοῖχοι καὶ ὁ νῦν κεχωσμένος λιμὴν, τῆς ἀποβάθρας τοῦ ὁποίου δεικνύονται ἔτι αἱ ἐπὶ τοῦ βράχου λελαξευμέναι βαθμῖδες. Ἐκ πλουσίων τάφων τῆς πόλεως εἰσῆλθον εἰς τὸ ἐν Ἀθήναις Μουσεῖον πολυάριθμα ἀγγεῖα καὶ ἐν ἐκ τῶν ὡραιότατων κατόπτρων τῆς

συλλογῆς. Τάφοι εὐρέθησαν καὶ ἐντὸς τοῦ Λεωνιδίου, πόλεως ἀπεχούσης $\frac{3}{4}$ ἀπὸ τῶν ἀρχαίων ἐρειπίων, ἐκ τούτων δὲ προέρχεται καὶ σύντριμμα μαρμαρίνον ἐπιταφίου στήλης μετ' ἀναγλύφου καθημένης, ὅπερ ὁ κ. Δ. Κόκκινος φιλοτίμως ἀποσπᾶσας ἀπὸ τοῦ τοίχου τῆς οἰκίας του κατέθηκεν εἰς τὴν ἐν Λεωνιδίῳ ἀρτισύστατον συλλογὴν. Ἐπίσης ὁ κ. Θ. Γούλελος προσήνεγκε διὰφορα ἀγγεῖα, ἐξ ὧν ἐν ἀξιόλογον μετ' ἀναγλύπτου ὀκλάζοντος Σίληνου, προερχόμενα ἐκ τάφων παρὰ τὸν λιμένα.

Ἐν τέλει ἀνακοινῶ ἐνταῦθα ὡς ἀνήκουσαν εἰς τὰς Πρασιάς τὴν κάτωθι ἐπιγραφὴν, ἣν ἀντέγραψα τῷ 1906 κατὰ τὸ δῶρον θυτικῶς ἀπέχον τοῦ Λεωνιδίου μοναστηρίου τοῦ Ἀγ. Νικολάου τῆς Σίντζας.

ΤΟΠΟΣ ΠΒ
ΚΛΑΥΔΙΟΥ
ΕΥΡΩΤΑ

Τόπος Τιβ(ερίου)
Κλαυδίου
Εὐρώτα

Μέγ. μέγεθος τῶν γραμμάτων 0,03

Ὁ Τιβέριος Κλαύδιος Εὐρώτας, οὗτινος ὁ τόπος τοῦ τάφου σημειοῦται διὰ τῆς ἐπιγραφῆς, θὰ εἶναι βεβαίως ἀπόγονος ἀπελευθέρου τοῦ αὐτοκράτορος Τιβερίου. Διότι τὰ γράμματα φαίνονται ὑστερώτερα τοῦ Α' μ. Χ. αἰῶνος.

Ἐν Κερκύρα.

Κ. Α. ΡΩΜΑΙΟΣ